

INTRODUCERE ÎN SOCIOLOGIE, PRIMA PARTE A UNUI TRATAT
COMPLET DE SOCIOLOGIE MARCA TRAIAN BRĂILEANU

ALEXANDRU-OVIDIU VINTILĂ*

ABSTRACT

***INTRODUCTION IN SOCIOLOGY, THE FIRST PART OF A COMPLETE
STUDY OF SOCIOLOGY, SIGNED BY TRAIAN BRĂILEANU***

This study describes the structure of Traian Brăileanu's work, *Introducere în sociologie (Introduction in Sociology)*, but also the ideas that the Romanian sociologist put forward in this work. He structured his paper into four parts: the notion of sociology, the object of sociology, sociology and the other sciences and the sociological method. In the second part of his study, he focused his interest on the relation between the human being and society, between the structure and functioning of the system in the community. The sociologist from Bucovina seeks to understand the relation between element and system. He attempts to explain the relation between human being and system, stating that humans are involved in a multitude of relations in their world. In this context, the Romanian professor considers that social reality, which is the object of the sociology study, is born out of the contact between communities.

Keywords: Traian Brăileanu, social, reality, autonomy, system, community, relations.

În noiembrie 1923, Traian Brăileanu, devenit între timp profesor agregat în cadrul Universității din Cernăuți, va avea definitivată o nouă lucrare, pe care a intitulat-o *Introducere în sociologie*. Prin urmare, cartea va fi publicată, în același an, la Editura Librăriei „Ostașul Român” (Anton Roșca) din capitala Bucovinei. Încă din *Cuvântul înainte* al volumului, sociologul își va face publice intențiile, precizând că lucrarea de față reprezintă prima parte a unui tratat complet de sociologie, partea a doua va cuprinde o expunere critică a teoriilor sociologice, în primul rând a sociologiei lui A. Comte și a lui H. Spencer, iar în partea a treia va încerca să întemeieze o sociologie privită ca știință independentă. Tot acum va

---

* Redactor al revistei „Bucovina literară” și al revistei „Scriptum” a Bibliotecii Bucovinei „I.G. Sbiera” Suceava, România, doctorand în istorie în cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, e-mail: ovidius_vintila@yahoo.com.

stabili coordonatele definatorii ale proiectului său: „Dar avem în vedere o sinteză și mai largă, un sistem de filosofie socială, legând Sociologia cu filosofia propriu-zisă prin Etică și deschizând, în urmă, drumul pentru teoriile artelor sociale printr-un tratat de Politică. Etica a apărut în 1919 în limba germană, rămânând acuma s-o turnăm în forma ei definitivă pentru ediția românească, iar întâia redactare a Politicii e așternută pe hârtie” (Brăileanu 1923: I).

Sociologul contemporan Constantin Schifirneț este de părere că: „Traian Brăileanu și-a propus să alcătuiască un tratat cu titlul general *Elemente de sociologie*, compus din trei părți: **1. Introducere în sociologie**; **2. Sociologia generală**; **3. Politică**. Sistemul sociologic al lui Brăileanu trebuie înțeles în această triadă. Lucrarea *Sociologia generală*, publicată în 1926, a fost, în intenția lui Brăileanu, o primă schițare a unui manual viitor. După publicarea celor trei volume în anii '20, sociologul român se gândea la o *Sociologie generală* concepută ca un *tratat mare și sistematic pentru învățământul superior*, deosebit de precedentele prin multe modificări și adausuri. Acest proiect trebuia să apară ca operă postumă, însă până acum nu se știe nimic de existența lui, probabil, printre manuscrisele rămase în arhiva din casa de la Cernăuți, dar pierdute, să fi fost și acest tratat” (Schifirneț 2009: 64).

Arheolog al ideilor și modelelor de gândire, Traian Brăileanu, în dezbateră iscată pe parcursul cărții sale, va face apel la Auguste Comte, a cărui idee va fi expusă pe larg. Alți gânditori la care se va referi Brăileanu sunt Francis Bacon, René Worms, Lévy-Bruhl, Ferdinand Tönnies, Henri Poincaré, Mach, Spencer, Gustave le Bon, G. Simmel, Montesquieu, W. Wundt, E. Boutroux, Carl Siegel (fost profesor al Universității din Cernăuți, la fel ca R. Wahle, ambii fără să fie amintiți de istoria filosofiei românești), Avenarius, Durkheim, bunul său prieten și colaborator Gaston Richard, filosofii antici Aristotel și Platon, Paul Barth, J.M. Baldwin, Ch. A. Ellwood, românii V. Conta și A.D. Xenopol ș.a. Surprinde totuși felul în care este tratat Max Weber de către Traian Brăileanu, în tot cazul nu pe măsura contribuțiilor sale, care l-au plasat în prim planul sociologiei, ca unul dintre fondatorii acestei discipline.

Analiza întreprinsă de profesorul cernăuțean în a sa *Introducere în sociologie* va fi împărțită în patru părți, după cum urmează: **1. noțiunea sociologiei**; **2. obiectul sociologiei**, aici arătându-se interesat de relația dintre individ și societate, de noțiunea sistemului, de structura și funcțiunea sistemului (având în vedere statica și dinamica), de viața și materia moartă, precum și de ce înseamnă comunitatea și autonomia comunității; **3. sociologia și celelalte științe** în această a treia secvență a tomului său concentrându-se asupra locului sociologiei în sistemul științelor și, nu în cele din urmă, asupra raportului dintre sociologie și științele sociale; **4. metoda sociologică**.

Traian Brăileanu va localiza, încă din primele pagini ale *Introducerii în sociologie*, interesul pentru țesătura fenomenelor sociale. Acesta provine, în viziunea sociologului bucovinean, din nevoile adaptării individului la mediul social

în care se naște și trăiește. Adaptarea este un raport de interdependență, mediul transformă organismul, iar acesta tinde a transforma mediul (a-l adapta) pentru trebuințele sale. Acum, filosoful și sociologul cernăuțean va face recurs la formularea lui Spencer, potrivit căreia: „adaptarea ar fi deci năzuința de a realiza un echilibru între organism și mediu, între două sisteme de forțe, pe care, din punctul de vedere al organismului, le putem numi forțe interne și externe. Acest echilibru prezintă o mare variație de stabilitate. Cel mai înalt grad de stabilitate ni-l înfățișează raportul între *viață* și *natura moartă*, din care rezultă definiția vieții ca *adaptare continuă de relații interne la relații externe*” (Brăileanu 1923: 1). Brăileanu distinge între *adaptarea pasivă* și cea *activă*. De asemenea, observă *reacțiuni (reflexe)* și *acțiuni (conștiente)* ale organismului în raport cu mediul. Se înțelege, astfel, că *adaptarea activă* este întemeiată pe cunoaștere. Problema, identificată de Brăileanu, este: „când putem vorbi de intervenția conștiinței unitare sau a voinței, deci de o acțiune a organismului și unde e limita între acțiunea conștientă și reacțiunea-reflex”? (Brăileanu 1923: 1) „Este, de exemplu, construirea cuibului o acțiune conștientă a păsării, e organizația albinelor și furnicilor întemeiată pe cooperare conștientă? Sunt aceste fenomene deosebite în mod fundamental și absolut de acțiunea unui arhitect care construiește un palat, și de fapta omului politic care organizează un stat (Brăileanu 1923: 2)”? Tot Brăileanu ne va furniza răspunsul, afirmând că nu putem vorbi de adaptare curat pasivă sau de adaptare în chip cert activă. „Științele naturale nu sunt dispuse a-i acorda omului o poziție privilegiată, deci trecerea de la adaptarea pasivă la adaptarea activă nu e în mod exclusiv prerogativa omului. Dar se poate afirma că omul le-a întrecut pe toate celelalte ființe și a atins cel mai înalt grad de adaptare activă” (Brăileanu 1923: 2). Acest fapt, continuă Brăileanu, se explică, în general, prin deosebirea dintre cunoașterea omenească și cea atribuită animalelor.

În acest context, savantul bucovinean va indica termenul lui Bergson, *homo faber*, care i se pare o denumire mai potrivită în raport cu caracteristicile omului și în dauna noțiunii de *homo sapiens*. Brăileanu îl va mai cita și pe Henri Berr, cel care menționează că mâna și graiul îl diferențiază pe om de animal. „Omul a ajuns a explica fenomenele ce se prezintă conștiinței sale prin cauzele lor. Deci adaptarea omului se întemeiază pe cunoașterea nexului causal între fenomene. Acest interes practic al omului este izvorul științei” (Brăileanu 1923: 2), mărturisește Traian Brăileanu. Tot el va concluziona că: „Știința socială, sociologia, s-a putut constitui însă abia în momentul când ea s-a desprins de interesul practic nemijlocit, mărginindu-se la analiza obiectului ei, care este *societatea*” (Brăileanu 1923: 2). În acest sens, trebuie să evidențiem faptul că profesorul cernăuțean a adus patrimoniului gândirii sociologice românești un aport fundamental prin stabilirea obiectului sociologiei, temă extrem de controversată, un veritabil măr al discordiei, între diversele orientări sociologice. „Constituirea sociologiei ca știință generală despre societatea omenească a fost condiționată de cunoașterea omenească, de studiul formelor de organizare ale tuturor popoarelor și de progresele din științele naturale.

Cu această idee, Brăileanu se atașează ideii lui Comte care înscria sociologia într-o evoluție a științei, ea ocupându-se de societate, condusă de legi imuabile și independente de acțiunile umane, fiind ultima apărută, datorită complexității obiectului ei. Pentru sociologul român sociologia studiază specia umană care produce fenomene sociale de o variație extraordinară. De aceea, cercetările sociologice urmăresc o ordonare și clasificare a formelor sociale în spațiu și examinarea lor în timp” (Schifirneț 2009: 66). „[...] Toate manifestațiile omului, în spațiu și timp, sunt fenomene sociale, și singura realitate care formează obiectul sociologiei este societatea” (Brăileanu 1923: 11), o spune cât se poate de limpede Traian Brăileanu.

Realitatea socială, vizată de studiul sociologiei, se naște din contactul comunităților. Metoda adecvată de cercetare în cazul acestei realități este metoda comparativă. Potrivit lui Brăileanu formele sociale evolutive sau sistemele sociale sunt numite comunități, iar comunitatea umană este admisă ca fiind obiect al sociologiei. Și asta, deoarece este o formă evolutivă, universală și esențială, existentă dincolo de voința omului. Trebuie să mai spunem că sociologul și filosoful bucovinean, în privința delimitării obiectului sociologiei, va apela la gândirea lui Vasile Conta, arătându-se interesat de distincția efectuată de acesta între formele evolutive și cele neevolutive. Pornind de la această diferențiere, Brăileanu caută să înțeleagă raportul dintre element și sistem. Mai exact, formele neevolutive pot fi înțelese numai prin cunoașterea relațiilor lor cu formele evolutive. În accepțiunea lui Vasile Conta, lumea se transformă și evoluează conform legii undulației universale: „Formele materiei, după modelul stabilirii și dezvoltării lor, se împart în două categorii: în evolutive și neevolutive. Formele evolutive sunt acelea care de la momentul nașterii lor cresc pe nesimțite și treptat până la un punct culminant și de acolo tot așa de regulat descresc până la extincțiune; și care totodată ascultă legea undulației universale... ca exemple de forme evolutive se pot cita animalele, plantele, planetele etc. Formele neevolutive sunt acelea care nu îndeplinesc condițiunile de mai sus. Astfel sunt: zidirea unei case de mână de om; formarea unui munte prin erupțiune vulcanică etc.” (Conta: 59).

Traian Brăileanu valorifică teoria lui Vasile Conta, ținând cont de faptul că viața socială are aceeași structură și aceleași funcții ca orice organism biologic. Și asta, pentru că Vasile Conta vede în sociologie mecanisme ale fiziologiei, la fel ca H. Spencer. Observăm aici o relație indisolubilă între biologie și sociologie. Formele evolutive generează mișcări ascendente, dar și mișcări descendente, în vreme ce formele neevolutive nu sunt generate de o evoluție completă. Formele evolutive sunt caracterizate prin universalitate. La celălalt pol, formele neevolutive au importanță doar în cazul în care contribuie la evoluția formelor evolutive. Vasile Conta ia în considerare formele evolutive ca fiind unde, fenomenele sociale, la rândul lor, evoluând sub aceeași formă, fiind marcate de legea undulației universale (Schifirneț 2009: 59). Brăileanu va valorifica o întregă literatură despre organic, dar evită să privească sociologia ca pe o fiziologie. Aici se desparte, de

fapt, Brăileanu de Conta. Cu toate acestea, sociologul bucovinean recunoaște în Vasile Conta un reper fundamental, după cum o spune chiar el: „Teoria lui Spencer a înrăurit și asupra filosofului român Vasile Conta. Acest filosof, cu toată asemănarea dintre teoria undulațiunii universale cu teoria evoluțiunii, a găsit o formulă mai fericită pentru explicarea fenomenelor. Și la Conta ceea ce este se prezintă ca naștere, dezvoltare și descompunere. Dar ceea ce constituie originalitatea și genialitatea lui Conta, este distincțiunea dintre forme evolutive și neevolutive, o chestiune de importanță fundamentală pentru problema sociologică, și care nu-și poate găsi, după părerea mea, o soluțiune mai nimerită decât cea dată de Conta” (Brăileanu 1923: 12). Mai mult: „Deosebirea făcută de Conta reprezintă cheia pentru rezolvarea unei probleme fundamentale pentru toate științele, dar mai ales pentru sociologie. E vorba anume de problema raportului între *sistem* și *elementele* sale, o problemă care cuprinde și pe cea a raportului între lumea anorganică și cea organică” (Brăileanu 1923: 14), arată Traian Brăileanu, punând în valoare contribuția adusă istoriei gândirii românești de Vasile Conta.

În acest context, amintim că Traian Brăileanu este primul om de știință român care valorifică filosofia lui Vasile Conta în lucrări de gândire socială. Același lucru sublinia Traian Herseni în a sa istorie a sociologiei românești. Așadar, Herseni va trage următoarea concluzie vizavi de sociologia lui Brăileanu: „Rămâne însă perfect valabilă, cel puțin după părerea mea, teza lui Traian Brăileanu, dezvoltată pe temeiul filosofiei lui Vasile Conta, că *societatea este un sistem autonom sau o formă evolutivă*, în sensul că deține un dinamism propriu (autodinamism) și este o realitate caracterizată prin dezvoltare (de la trepte inferioare, elementare, spre trepte tot mai înalte, mai complexe, într-o înlănțuire logică, obiectivă)” (Herseni 2007: 206).

Trebuie să mai remarcăm la Brăileanu, mai exact la a sa *Introducere în sociologie*, viziunea sistemică pe care o abordează. Concepând societatea ca sistem, sociologul bucovinean va încerca să rezolve problemele reale cu care se confruntă știința despre societate într-un mod cât se poate de original pentru acele timpuri. Numai astfel, crede Brăileanu, se poate desprinde specificitatea societății față de alte structuri ale realului. Autonomia sistemului este o noțiune deosebit de importantă în această ecuație, fiind rezultată din raporturile cu alte sisteme. De asemenea, sistemul nu poate fi conceput ca sumă mecanică a componentelor sale, ceea ce înseamnă că perspectiva asupra sistemului este dinamică și nu mecanicistă (Schifirneț 2009: 71). „Sistemul, cum este organismul viu sau orice alt sistem, poate fi analizat până la cele mai mici elemente, dar nicicând noi nu vom putea explica sistemul prin părțile sale, noi nu vom putea compune un sistem din elemente combinate de noi. Orice sistem vom construi, lui îi va lipsi lucrul esențial, pe care-l poate dobândi numai în contact cu alte sisteme și care este autonomia. Procederea de la elemente la sistem ne va da întotdeauna un mecanism, nicicând un organism”, arată Traian Brăileanu. Profesorul universității cernăuțene va analiza societatea din perspectiva tuturor științelor, inclusiv a biologiei, întrucât societatea

a fost considerată a fi un organism. Prin urmare, comunitățile omenești sunt parte a naturii. Însă, cum am mai spus, Brăileanu nu va confunda sociologia cu biologia. Cum expresia concretă a societății este comunitatea omenească, expresia empirică a sociologiei o vom decela în formele sociale ale activității umane (Schifirneț 2009: 72). În continuare, Traian Brăileanu va stabili că: „obiectul sociologiei este sistemul social, adică societatea ca formă evolutivă, sau, cum am putea-o numi cu un cuvânt, comunitatea. Condițiunea principală pentru a cunoaște că există o comunitate și pentru a desprinde legile evoluției ei este contactul comunității cu alte sisteme. Analiza sistemului izolat nu ne va da decât raporturi între părțile sale, între forme neevolutive, raporturi care pot fi prinse în legi statice, pe când evoluția sistemului ar rămâne cu desăvârșire necunoscută, adică însăși existența sistemului respectiv s-ar sustrage cunoștinței noastre. Ivindu-se posibilitatea de a observa relația sistemului cu alte sisteme, cercetările pot fi întinse și asupra evoluției sau funcțiunii sistemului, punându-se problema legilor dinamice” (Brăileanu 1923: 22).

Sintetizând, relațiile sistemului cu alte sisteme oferă posibilitatea cunoașterii evoluției sau funcției sale, cuprinsă în legi dinamice. Pentru Brăileanu, sistemele care s-au impus spre a fi cercetate științific sunt eul (subiectul sau individul) și non-eul (obiectul sau lumea din afară). Constantin Schifirneț susține că Brăileanu se rialiază tezei lui Avenarius, potrivit căreia știința studiază relațiile dintre sisteme, sisteme fiind considerate doar Eul și Universul. Tot Schifirneț explică: „Alături de cele două sisteme există un ceva – *Eul care judecă, istorisește* – adică o altă înfățișare a Eului care intră în contact cu Universul. Brăileanu demonstrează cum funcțiunea sistemului decurge dintr-o lege” (Schifirneț 2009: 72). Dacă descompunem un sistem în părțile sale, atunci putem opera cu acele părți în condiții de libertate absolută sau deplină. „Orice combinație e posibilă și nicio piedică nu ni se opune a duce această analiză până la sfârșit. Dar, în momentul în care trecem la funcțiunea sistemului, numai o singură combinație e posibilă, care însă nu depinde de voința noastră, ci de raportul sistemului cu alte sisteme și numai în cazul când am putea epuiza și analiza aceste raporturi, am putea găsi o singură lege pentru a explica și structura și funcțiunea sistemului” (Brăileanu 1923: 26), își duce raționamentul mai departe filosoful și sociologul cernăuțean.

Preocupat de investigarea societății, Traian Brăileanu a analizat cu predilecție relația sistemului cu individul, accentul asupra acestei teme fiind pus nu numai în lucrarea de față, *Introducere în sociologie*, ci și în lucrările anterioare, *Despre condițiunile conștiinței și cunoștinței. Tratat de filosofie și Die Grundlegung zu einer Wissenschaft der Ethik (Întemeierea la o știință a eticii)*. După cum Brăileanu însuși spunea, el a încercat să arate ce este individul-sistem, așezându-l în raport cu celelalte sisteme. În societate, după Brăileanu, individul se naște și tot aici va stabili o diversitate de relații. Sociologul bucovinean va face diferența între raporturile interindividuale și cele intercomunitare, cu mențiunea că distincția nu este operată întotdeauna riguros și limpede.

Trebuie să mai menționăm că pentru Traian Brăileanu realitatea este o noțiune izvorâtă din raportul dintre sisteme distincte care intră în contact și, prin urmare, realitatea socială se va naște din contactul comunităților. Traian Brăileanu, după ce mai întâi va „amenda” dezinteresul lui Comte pentru individ, observă la acesta „o precizare foarte clară a obiectului sociologiei, care este sistemul social, comunitatea” (Brăileanu 1923: 38).

Tot acum, sociologul bucovinean va părea pe deplin edificat de faptul că abia cunoașterea omenirii, studiul formelor de organizare, atât de variate, ale tuturor popoarelor civilizate și primitive, precum și progresele înregistrate în științele naturale, în special în biologie, au înlesnit constituirea sociologiei ca știință generală despre societatea omenească (Brăileanu 1923: 38–39).

În viziunea aceluiași gânditor, ideea din care s-a născut sociologia este următoarea: „Statul s-a prăbușit; teoria politică care vede în forma de guvernământ, în legislație, cele mai eficace mijloace de a asigura stabilitatea organizației și, prin aceasta, bunăstarea și fericirea cetățenilor, a dat faliment; trebuie deci să căutăm altă formă, mai stabilă, mai bună, de organizare, noi trebuie să organizăm altă politică; în locul Statului să punem Societatea omenească, și în locul teoriei politice tradiționale, o știință generală despre societatea omenească: Sociologia” (Brăileanu 1923: 42).

Mergând mai departe în ceea ce privește analiza întreprinsă în lucrarea sa, *Introducere în sociologie*, Traian Brăileanu ajunge la concluzia că: „Din punct de vedere metodologic, noi credem că e oportun să împărțim *filosofia socială* în trei ramuri: etica, sociologia și politica, care ar fi științele despre raporturile interindividuale, intercomunitare și internaționale” (Brăileanu 1923: 70).

În final, putem spune, cred, fără a greși, exprimându-ne în termenii lui Noica, că Traian Brăileanu, în a sa *Introducere în sociologie*, a încercat să reia totul (în funcție de ce-l interesa) de la început. Erau vremuri în care era interesat să-și explice și să explice, să descopere și să ofere, să împărtășească din ceea ce el a reușit să cunoască. Altruist, iubitor de aproape, savantul bucovinean nu a întors spatele lumii, ci s-a deschis cu toată forța de care a fost capabil și, nu în cele din urmă, a sperat. Nu dintr-un imbold egoist, ci dintr-o pornire lăuntrică, din ceea ce Noica numea *idealism*. Este vorba despre acel idealism pe care îl definim drept „intimitatea aceasta dintre cugetul omului și lume” (Noica 2009: 182). Să mai spunem că „lumea” nu a rămas impasibilă la toate acestea și a oferit un răspuns pe măsură: o serie de recenzii elogioase la această primă lucrare tipărită de sociologie, semnată de profesorul Traian Brăileanu. Așadar, nu putem să nu amintim de comentariul făcut de Nicolae Iorga la *Introducerea în sociologie* a lui Traian Brăileanu. Astfel, Iorga va caracteriza lucrarea sociologului și filosofului bucovinean drept: „[...] o lucrare de remarcabilă sinteză și de mare speranță, ca una care alcătuiește în același timp un serios subiect de rodnică discuții” (Iorga 1924). Nicolae Iorga nu omite să amintească și de apelul lui Traian Brăileanu la ideile lui Conta sau Xenopol: „Un mare merit și o mare cinste a cercetării așa de strânsă

logicește și de luxos informată a d-lui Brăileanu, care posedă și un stil limpede și atrăgător, este desigur și luarea în considerare a contribuțiilor pe care le-au dat în această direcție cei doi cugetători naționali Conta și Xenopol, precum și ale altora de dată mai recentă” (Iorga 1924). „Pe același ton encomiastic va vorbi despre cartea lui Traian Brăileanu și Achille Ouy. Acesta din urmă va scrie în recenzia publicată în „Revue Internationale de Sociologie” următoarele: „Domnul Traian Brăileanu, în partea cea mai personală a lucrării sale, tinde să reunească sociologia cu filosofia în general și în mod deosebit cu etica. Această *Introducere în sociologie*, în cele din urmă, se află între o *etică* apărută în Germania în 1919 sub aceeași semnătură și un tratat politic pe care autorul își propune să îl publice în curând în limba română. Nu se poate lăuda îndeajuns domnul Traian Brăileanu pentru faptul de a fi dat lucrării sale, afară de ideile care îi sunt personale, adaosul viguros și lucid al unui expozeu privind tezele cele mai diverse asupra sociologiei în general, cu o documentare veritabil europeană și, câtuși de puțin, așa cum se întâmplă deseori în lucrări similare, cu o documentație referitoare exclusiv la una sau două țări” (Ouy 1925). Sub aceleași auspicii va fi anunțat volumul profesorului Brăileanu și în presa strict sociologică din România. Este vorba despre recenzia apărută în revista condusă de Dimitrie Gusti, „Arhiva pentru Știință și Reformă Socială” (Anul V, nr. 3–4, 1924, p. 557). Așadar, în publicația menționată se vor scrie următoarele: „Lucrarea aceasta face parte dintr-un tot organic, plănuit de autor, profesor agregat la Universitatea din Cernăuți, după linii destul de largi. Ne aflăm numai înaintea părții întâi dintr-un întreg tratat de sociologie, care se apropie de noțiuni și teorii cu toată armătura științifică cuvenită. O bibliografie destul de bogată, în care s-a făcut loc și științei și publicațiilor române de specialitate, aduce, în paginile ultime ale volumului, dovada. El tratează în patru capitole despre *Noțiunea sociologiei*, *Obiectul ei*, *Legăturile cu celelalte științe* și *Metodă*. A doua parte ar trebui să cuprindă o expunere critică a teoriilor, mai ales ale lui Comte și Spencer. Ceea ce autorul ar vrea chiar peste această realizare, un sistem de filosofie socială legând sociologia cu filosofia propriu-zisă prin etică, e ca o mare făgăduință a unui viitor mai îndepărtat. Lucrarea de față servește bine ca pildă de ceea ce se va putea realiza” (Brăileanu 1924: 577).

Până în 1923, când vede lumina tiparului *Introducerea în sociologie* a lui Traian Brăileanu, vor mai publica lucrări de sociologie în limba română doar Haralambie Fundățeanu (*Sociologia*. Partea I, *Considerațiuni generale*, 1912), G.D. Scraba (*Sociologie*, 1914), Dimitrie Gusti (*Sociologia războiului*, 1915 și *Studii sociologice și etice*, 1915) și Petre Andrei (*Sociologia revoluției*, 1921). Mai avea cărți de sociologie și Dumitru Drăghicescu, însă acestea, fiind publicate în limba franceză, la Paris, au avut un ecou relativ redus în România. Și asta cu toate că tomurile respective au fost receptate bine chiar în țara lui Auguste Comte, gânditorul care a impus termenul de „sociologie” în întreaga lume. Se cuvine a preciza că, după cum se observă, Traian Brăileanu este unul dintre primii autori autohtoni de volume de sociologie propriu-zisă, acest aspect, dar și multe altele, ce

țin de opera intrinsecă, plasându-l printre personalitățile de prim rang ale științei sociologice de la noi.

BIBLIOGRAFIE

1. *** (1924), *Traian Brăileanu: Introducere în sociologie*, în „Arhiva pentru Știință și Reformă Socială”, Anul V, nr. 3–4.
2. BRĂILEANU, TRAIAN (1923), *Introducere în sociologie*, Cernăuți, Editura Librăriei „Ostașul Român” (Anton Roșca).
3. CONTA, VASILE, *Opere filosofice*, ediție revizuită de Nicolae Petrescu, București, Cartea Românească, f. a.
4. DUNGACIU, DAN (2003), *Traian Brăileanu: Omul și opera – Trepte către o monografie*, în Traian Brăileanu, *Memorii. Statul și comunitatea morală*, București, Editura Albatros.
5. HERSENI, TRAIAN (2007), *Istoria sociologiei românești. Sociologia academică*, București, Renaissance.
6. IORGA, NICOLAE (1924), *O lucrare remarcabilă*, în „Neamul românesc”, Anul XIX, 29 mai, nr. 116.
7. NOICA, CONSTANTIN (2009), *Povestiri despre om: După o carte a lui Hegel*, București, Humanitas.
8. OUY, ACHILLE (1925), *Introducere în sociologie*, în „Revue Internationale de Sociologie”, 33–e année, nr. 1–2, Jan. – Fév., Paris.
9. SCHIFIRNEȚ, CONSTANTIN (2009), *Sociologie românească modernă*, București, Editura Criterion.

